

Staatsexamen VWO
2025

tijdvak 1
vrijdag 9 mei
09.00 – 11.30 uur

Turkse taal elementair lees- en schrijfvaardigheid

College-examen schriftelijk

Vwo Turkse taal elementair

College-examen lees- en schrijfvaardigheid

Bijgaande examenopgave bestaat uit:

- één onderdeel schrijfvaardigheid (ERK A2)
- één onderdeel leesvaardigheid, bestaande uit meerdere vragen (ERK B1)

Schrijfvaardigheid

Beoordeling

De schrijfp opdracht wordt beoordeeld op de volgende onderdelen:

- inhoud en aantal woorden
- grammatica
- woordenschat
- spelling
- samenhang

Gebruik minimaal 150 woorden.

Vermeld het aantal gebruikte woorden in de rechterbovenhoek.

Tips

- Let op de lay-out: alinea's, witregels, kantlijnen.
- Gebruik, indien nodig, een woordenboek.
- Denk aan de aanhef en een correcte afsluiting. Deze tellen niet mee voor het aantal woorden.

Veel succes!

Schrijfvaardigheid

Situatie

Een discussie op een online voedingssite met als onderwerp **“de voordelen van thuis koken of niet”** trok je aandacht en je besluit te schrijven. Je vindt dat thuis koken meerdere voordelen heeft. Een voorbeeld hiervan is dat je zelf bepaald wat je in je eten doet. Je bent iemand die erg gesteld is op hygiëne. Je vindt het persoonlijk fijner als jij alleen degene bent geweest die met zijn handen aan de producten is gekomen. Je vindt dat thuis koken ook een vorm van ontspanning is. Ook kun je, vooral wanneer je alleen woont, meteen voor twee dagen koken. Dat scheelt namelijk ook in kosten. Wanneer je klaar bent met je reactiebrief, mail je het naar reaksi@evyemekleri.com.tr

Opdracht

1. Stel jezelf in het kort voor en vertel waarom je schrijft.
2. Vertel in het kort hoe je denkt over thuis koken en noem één argument hiervoor.
3. Onderbouw jouw mening nog met twee andere argumenten.
4. Noem minstens twee nadelen van buiten de deur eten of eten bestellen.
5. Vraag vriendelijk of ze meer van dit soort discussies gaan organiseren in de toekomst en zeg dat je mee wilt doen wanneer ze dit doen. Sluit je schrijven op een gepaste manier af.

Leesvaardigheid

Dit examen bestaat uit:

- **6** teksten met **21** vragen.

Beoordeling.

Voor deze toets zijn maximaal **25** punten te behalen.

Let op!

Open vragen mag je in het Turks of in het Nederlands beantwoorden.

Tekst 1

Neden Müzik Yapıyor ve Şarkı Dinliyoruz?

(1) İnsan her zaman 'neden, ne zaman, kim, ne, nerede' diye sordu. Çünkü merak ediyoruz, sürekli araştırıyoruz ve düşünüyoruz. Şimdi ben de merak ediyorum: Neden şarkı dinliyoruz? Neden müzik yapıyoruz? Bunları yapmayı neden seviyoruz?

(2) Popüler bilim adamı Nicola Tesla, "Dünyadaki tüm sırlar frekanslarda gizlidir. Frekansları takip ederseniz ona (cevaplara) ulaşabilirsiniz." demişti ölmeden önce. Bu noktadan bakılınca müzik sanki sadece 1 bir şey gibi kulağa geliyor. Ama aslında bu soruyu cevaplamanın birçok yolu var.

(3) Öncelikle araştırmayı bırakmalıyız. Çünkü bazen kelimeleri ve cevapları aramak, anlamak için yeterli olmuyor. Yapmanız gereken sadece nefes alıp vermek. Bunu yapsanız bile kalbinizi duyabiliyorsunuz. Bazı cevapları bulmak için zaten sadece nefes alıp vermek yeterli değil mi? Hayır, değil. Çünkü her seferinde - kim olursa olsun, belki sen, belki ben - daha fazlasını, daha fazlasını ve daha fazlasını istiyoruz. Şarkılar gibi. Birini dinlemeye başladığınızda melodileri takip etmeye başlıyorsunuz. Ve bu tamamen inanılmaz. Zaten benim sorum da bu: Nasıl şarkılar bu kadar inanılmaz geliyor insana? Neden?

(4) Bu soruları düşünene kadar müzik dinlemek ve müzik yapmak benim için çok anlamlı değildi. 'İnsanların çoğu bunu yapabiliyor zaten. Şarkı söyleyebilirim, keman çalabilirim, müzik de yapabilirim.' gibi cümlelerle kendimle alay ediyordum. Ama işlerin böyle yürümediğini fark ettim.

(5) Müziğin biraz matematik gibi olduğunu fark ettim. Nefret etseniz veya cevabı bilmeseniz bile, cevabı bulana kadar çözmeye çalışıyorsunuz. Bu arada, notaların ve melodilerin matematikten çok daha zor olduğunu bilmelisiniz. Bunun matematikte olduğu gibi bir girişi ve çıkışı yok. Belirli bir zaman ve kural yok. Elbette birçok kural var ama en büyük fark, kendi kurallarınızı kendiniz yapıyor ve çiziyor olmanız. Çünkü müzik sizin kuralların ve çizgin; benim değil, patronun, annen, erkek kardeşin ya da arkadaşının değil.

(6) Bence sorularımın cevabı tam olarak bu: Şarkı söylemeyi ve müzik yapmayı seviyoruz çünkü kendi sınırlarımız oluyor ve kimse sana ne karışabiliyor ne de sınırlarını geçebiliyor. Kendi dünyanızı siz oluşturuyorsunuz; binalarınızı inşa edebilir, vatandaşlarınızı kontrol edebilir, kendi kurallarınızı koyabilir, kendi dünyanızdaki her şeyi kontrol edebilirsiniz. En iyisi de şarkılar sizi yargılamıyor. Onlar sadece sana yardım ediyorlar ve sana inanıyorlar. Bazen anne, bazen baba ve bazen de arkadaş gibi oluyorlar. Cevap beklemeden size inanıyorlar. Huzura kavuşmak için sadece bir tuşla melodileri açmak yeterli oluyor. Sadece sen ve ruhun devrede oluyor o sırada. Başka hiç kimse değil. İşte bu yüzden müzik dinlemeyi her şeyden bazen çok seviyorum.

Bron: <https://www.bilgeyik.com>

- 1p 1 Aşağıdakilerden hangisi ikinci paragraftaki boşluk 1 için uygundur?
- A bilimsel
 - B duygusal
 - C fiziksel
 - D kurgusal
- 1p 2 Yazar, müziği matematikle karşılaştırırken ne demek istemekte?
- A Doğru yanıtı bulmak için sürekli uğraşıyorsunuz.
 - B İki de deneme sonuç üzerine kurulu.
 - C Matematik bilen kolayca müzik yapar.
 - D Müzik, matematik kadar sınırlı değil.
- 1p 3 Yazar, 3. paragrafın sonunda sorduğu sorularının yanıtını hangi paragrafta vermekte?
- A 3
 - B 4
 - C 5
 - D 6
- 1p 4 Yazıya göre aşağıdakilerden hangisi doğru?
- Şarkılar
- A dünyayı daha iyi anlamınızı sağlar.
 - B size farklı kişilik kazandırır.
 - C size iç dünyanızla barıştırır.
 - D yalnızca kişinin kendisini ilgilendirir.

Tekst 2

Yiyeceklerin Anılarımız Üzerindeki Etkisi

(1) Yemek, sadece bedenimizi beslemekle kalmaz, aynı zamanda ruhumuzu da doyurur. Koku ve tat hafızası, yiyeceklerin anılarımız üzerindeki güçlü etkisini açıklar. Peki bir yemek bizi eski anılarımıza götürebilir mi? Hatta unutulmuş hatıraları tekrar hatırlamamızı sağlayabilir mi? Araştırmalar bunların mümkün olabileceğini göstermektedir.

Koku ve Tat Hafızasının Temelleri

(2) Koku ve tat, beş duyumuz arasında en güçlü hafıza tetikleyicileridir. Beynimizde koku ve tatları işleyen alanlar limbik sistemi ile ilişkilidir. Aynı zamanda duygusal tepkilerimizi ve anılarımızı da yöneten limbik sistemidir. Bir yiyeceğin kokusunu veya tadını aldığımızda, bu duyuşal bilgiler hızlıca limbik sisteme iletilir. Böylelikle geçmiş deneyimlerle bağlantı kurulur.

Örnek: Taze pişmiş ekmek. Sabahları fırından yeni çıkmış ekmeğin kokusu, çocuklukta annenizin fırında ekmek pişirdiği anları hatırlatabilir. Bu koku, size sıcak ve güvenli bir ortamda olduğunuzu hissettirir.

Kültürel ve Kişisel Anılar

(3) Yiyecekler, kültürel ve kişisel kimliğimizin bir parçasıdır. Her kültürün kendine özgü tatları ve yemek gelenekleri vardır. Bu tatlar, sadece birer lezzet değil, aynı zamanda kültürel mirasımızın bir parçasıdır. Aile yemekleri ve bayram sofraları hem kişisel hem de toplumsal hafızamızda önemli bir yer tutar.

Gastronomi ve Koku-Tat Hafızası

(4) Gastronomi dünyasında koku ve tat hafızasının önemi büyüktür. Şefler ve gastronomlar, yiyeceklerin sadece lezzetli olmasını hedeflemezler. Aynı zamanda duygusal bir bağ kurmasını da hedefler. Özel bir yemeğin, bir insanın hafızasında nasıl kalacağını düşünmek, gastronomi dünyasında başarılı olmanın 6 biridir.

(5) Koku ve tat hafızası, yiyeceklerin anılarımız üzerindeki etkisini anlamamızı sağlar. Bu etkiler hem kişisel hem de kültürel düzeyde önemlidir. Yiyecekler, bizi geçmişe götüren ve duygusal bağlar kuran güçlü araçlardır. Gastronomi dünyası için bu bilinci taşımak, unutulmaz yemek deneyimleri yaratmanın yoludur. Koku ve tat hafızası, genellikle diğer duyuşal deneyimlerden daha güçlü ve kalıcı anılar oluşturma eğilimindedir. Bu nedenle, yiyeceklerin ve kokuların duygusal bağlantıları ve anıları güçlendirmedeki rolü çok önemlidir. Bunun yanında psikoloji ve nörobilim açısından da önemli bir araştırma konusudur.

Bron: <https://www.bilgiustam.com>

- 1p **5** Limbik sistemiyle ilgili aşağıdakilerden hangisi doğru?
Limbik sistemi
A hafızamızı güçlendirir.
B geçmişteki kötü anıları siler.
C geçmişteki deneyimlerimizi canlandırır.
D yemeğin tazeliğini bildirir.
- 1p **6** Aşağıdakilerden hangisi dördüncü paragraftaki boşluk **6** için uygundur?
A anahtarlarından
B başarılarından
C ihtiyaçlarından
D sonuçlarından
- 2p **7** Zijn de onderstaande beweringen juist of onjuist volgens de tekst?
Noteer juist of onjuist achter elk nummer.
1. Koks willen een blijvend effect hebben op het brein van hun cliënten.
2. Je afkomst bepaalt ook de smaak van het eten.
3. Het uiterlijk van een gerecht triggert het brein meer dan de geur.
4. Familiaire bijeenkomsten worden aangeraden door de gastronomie-wereld.

Tekst 3

Baharın ve Yeni Bir Yılın Kutlaması: Nevruz Nedir?

İran Yeni Yılı olarak da bilinen Nevruz, 3.000 yılı aşkın süredir baharın karanlığa karşı kazandığı zafer olarak kutlanıyor. Kuzey Yarımküre için 21 Mart baharın ilk günü. Ancak dünyadaki 300 milyon insan için bu aynı zamanda yeni bir yılın başlangıcı. 'Yeni gün' anlamına gelen Nevruz, güneş takviminin ilkbahar ekinoksuyla (gündüz ile gecenin eşit olduğu durum) başladığı İran'da baharın gelişini ve yılın ilk gününü simgeleyen bir bayram. Nevruz, İran'da ve İran diasporasında 3.000 yıldan fazla bir süredir kutlanıyor. Bunun kökleri, baharın gelişini karanlığa karşı bir zafer olarak gören eski İran'da uygulanan bir din olan Zerdüştlük'te bir bayram gününe dayanıyor. Bayram, 7. yüzyılda İran'ın İslam'a geçişinden ve Zerdüştlük'ün popüleritesinin azalmasından sonra hayatta kaldı ve tarih boyunca İran halkının diasporası aracılığıyla tüm dünyaya yayıldı.

Nevruz nedir ve nasıl kutlanır?

Geleneksel olarak ilkbahar ekinoksunda kutlanan Nevruz'un hazırlıkları haftalar öncesinden başlıyor. Bu kutlama öncesinde insanlar, kötü şansı kovmak amacıyla ritüel danslar yapar ve evlerindeki kapıları sağlıklı ilişkilendirilen suyla doldururlar.

Nevruz'dan önceki son çarşamba gününde, birçok kişi 'Çarşamba Suri'yi kutlar; bu gecede insanlar ateşin üzerinden atlar veya kötü şansı kovmak için kapılara gidip kaşıkla vururlar. İnsanlar, ayrıca mezarlıkları ziyaret eder ve bazılarının bahar ritüeli başlamadan önce ziyaret ettiğine inandıkları ölümler için sunular getirirler.

Bahar festivalinin odak noktası bereket ve yeni hayattır. Bu yüzden birçok kişi tohumlar ve yumurtalarla kutlama yapmayı uygun bulur. Haneler, heft-sin adını verdikleri yedi sembolik öğeden oluşan masalar kurarlar. Heft, Farsça'da "yedi" anlamına gelir ve "sin" ise Farsça'da "s" harfidir ve tüm öğeler bu harfle başlar. Bunlar arasında tohum filizleri (genellikle buğday, yulaf ve diğer tohumlar, yeniden doğuşu simgeler), senjed (aynı zamanda gümüşü dut veya Fars zeytini olarak da bilinir, aşkı ateşlediği düşünülür), sarımsak (koruma), elma (bereket), sumak (aşk), sirke (sabır) ve filizlenmiş buğdaydan yapılan bir puding olan saman (bolluk) bulunur. Masa ayrıca bir Kuran, yumurtalar, aynalar ve şiirler de içerebilir.

Nevruz eski olmasına rağmen sofraya geleneği eski değil: Alireza Shapour Shahbazi'nin Encyclopedia Iranica'da belirttiğine göre, bu gelenek yalnızca geçen yüzyılda uygulanmaya başlandı.

Nevruz kimler kutluyor?

Nevruz modern çağda da dirençli bir şekilde kutlanmaya devam ediliyor. İran'ın 1979'daki İslam Devrimi'nden sonraki yeni hükümetler, devletin dinine zarar verebileceği korkusuyla festivali bastırmaya çalıştılar. Ancak bu girişimler başarısızlıkla sonuçlandı ve Nevruz artık İran'da resmi tatil olarak kutlanıyor.

Ayrıca Afganistan, Arnavutluk, Azerbaycan, Gürcistan, Irak Kürdistanı, Kazakistan, Kosova, Kırgızistan, Moğolistan'ın Bayan-Ölgii kenti, Tacikistan,

Türkmenistan ve Özbekistan'da resmi tatil olarak kabul ediliyor. Türkiye ve Hindistan gibi diğer yerlerde de yaygın şekilde kutlanıyor. 2009 yılında, Birleşmiş Milletler'in kültürel kolu olan UNESCO, tatili İnsanlığın Somut Olmayan Kültürel Mirasının Temsili Listesi'ne ekledi ve 'nesiller ve aileler içinde barış ve dayanışma değerlerini, uzlaşma ve komşuluk ilişkilerini' teşvik ettiğini belirtti. 21 Mart resmi olarak Uluslararası Nevruz Günü olarak tanınıyor, ancak tatilin kendisi, takvimlere ve ilkbahar ekinoksu hesaplamalarına bağlı olarak 19 ile 22 Mart tarihleri arasında kutlanıyor.

Bron: <https://www.arkeofili.com>

- 1p 8 Er worden twee hoofdthema's genoemd van het lentefestival. Schrijf de eerste twee woorden op van de zin waarin dat staat.
- 1p 9 Yazıya göre aşağıdakilerden hangisi Nevruz ile ilişkili **değildir**.
A İslam'dan sonra da resmi bayramdır.
B Küs olan insanların birbirleriyle barışır.
C Nevruz yılın başlangıcı olarak görülür.
D Uğursuzluğu gidermek için kapılara vurulur.
- 1p 10 Wat is het gemeenschappelijke kenmerk van de zeven elementen op de gedekte tafel?
- 2p 11 Zijn de onderstaande beweringen juist of onjuist volgens de tekst?
Noteer juist of onjuist achter elk nummer.
Nevruz
1. heeft zijn wortels in een oud-Perzische religie.
2. is sinds het islamitisch tijdperk even populair.
3. is sinds zijn ontstaan onveranderd gebleven.
4. wordt in stand gehouden door de Iraanse diaspora.

Tekst 4

Türk Mutfağı Tehlike Altında mı? Uzmanlar Ne Diyor?

(1) Türk mutfağı, zengin ve köklü geçmişi ile dünya mutfakları arasında özel bir yere sahiptir. Ancak son yıllarda, bazı uygulamalar bu eşsiz lezzet geleneğini bozmaya başlamıştır. Sabah yazarı Emre Aköz'ün de bahsettiği 'Karadeniz'de Laz böreğine Hindistan cevizi koyma' gibi örnekler, Türk mutfağının geleceği için endişe verici gelişmeler olarak değerlendiriliyor.

(2) Bu yazıda, Türk mutfağı üzerine uzman görüşlerini ve bu konudaki endişeleri inceleyeceğiz. Aynı zamanda, geleneksel lezzetlerin korunması ve Türk mutfağının özgünlüğünün korunması için neler yapılabileceği konusuna da değineceğiz.

(3)

Sabah'ın deneyimli yemek kültürü yazarı Ahmet Örs, sıcak mezelere ucuz kaşar peyniri ve ağır soslar eklemeyi, salatalara soya sosu ve mısır katmayı, Hindistan cevizini Türk tatlılarında kullanmayı ve çiğ otları sıcak yemeklere koymayı eleştiriyor. Örs, salçanın zeytinyağlı yemeklere konmaması gerektiğini ve salçanın yerini mevsiminde domatesin alması gerektiğini savunuyor. Ayrıca mısır glikozunun baklavada bile kullanılmasına karşı çıkıyor ve bu durumun hem tadı hem de sağlığı olumsuz etkilediğini vurguluyor.

(4)

Yemek kitabı yazarı ve işletmeci Ebru Omurcalı, Türk mutfağının hak ettiği değeri görmesi için özenli davranılması gerektiğini söylüyor. Omurcalı, yöresel ve geleneksel lezzetleri yeni tariflere uyarılmanın yöntemini benimsiyor. Fakat hünkarbeğendi etine soya sosu, kuzu haşlamaya krema ve köri ekleme gibi uygulamaları kabul edilemez buluyor. Omurcalı, geleneksel lezzetlere saygı duyarak yaratıcı dokunuşlarda bulunmanın önemini vurguluyor.

(5)

Gazeteci ve yemek kültürü yazarı Nedim Atilla, deniz ürünlerine kebab muamelesi yapılmasına karşı çıkıyor. Atilla, kalamarın asidi yüksek zeytinyağında kızartılmasını, ahtapotun kekikle ızgara yapılmasını ve karideslerin sadece kızarmış ekmekle sunulmasını eleştiriyor. Atilla, deniz ürünlerinin tereyağı, kırmızı biber, zencefil ve kuşkonmaz gibi lezzetlerle uyum sağlayabileceğini ancak kalamara yakışmadığını savunuyor. Ayrıca midye ve kalamar sosunun da unutulduğunu ve yerine farklı sosların kullanıldığını belirtiyor.

(6)

Uzmanlar, tatlılarda da bozulmalar olduğunu gözlemliyor. Hindistan cevizinin sadece Laz böreğine değil, aşureye bile konulmasına karşı çıkıyorlar. Ayrıca içinde ceviz olmayan kalburabastı ve gerçek keşkülün de artık pek bulunmadığını dile getiriyorlar.

(7) Türk Mutfağının Geleceği

Türk mutfağı, geleneklerine ve lezzetine sahip çıkılması gereken bir hazinedir. Uygulanmakta olan bazı yanlış uygulamalar, bu hazinenin zarar görmesine neden olabilir. Bu nedenle, uzmanların da belirttiği gibi, geleneksel lezzetlere

saygı duyarak, yaratıcı dokunuşlarda bulunmak ve Türk mutfağının özgünlüğünü korumak önemlidir.

Bron: <https://gurmerehberi.com>

- 1p 12 1. paragraftaki '**Karadeniz**'de **Laz böreğine Hindistan cevizi koyma**' ile ne demek istenmektedir?
- A** Hindistan cevizi, Laz böreğine ait olan yapıyı bozar.
B Hindistan cevizi, Laz böreğinin şeklini değiştirir.
C Laz böreği, Hindistan cevizsiz de yapılır.
D Laz böreğine Karadeniz cevizi uygundur.
- 1p 13 In de tekst staat dat traditioneel eten bereid kan worden volgens nieuwe recepten. Schrijf de eerste twee woorden op van de zin waarin dat staat.
- 2p 14 De kopjes bij de alinea's 3 t/m 6 zijn weggelaten.
Noteer achter elk alineanummer de letter van het juiste kopje.
- a. Deniz Ürünlerine Kebap Muamelesi Yapmayın
b. Geleneklere Saygı, Yaratıcılığa Açık Olmak
c. Görünüme Dikkat, Lezzetten Ödün Vermeyin
d. Tatlılarda da Bozulmalar Var
- 1p 15 Yazar, bu yazıyla neyi amaçlamaktadır?
- A** geleneksel Türk mutfağını korumak
B Türk mutfağını günümüze uyarlamak
C Türk mutfağının unutulmuş tatlarına tanıtmak
D yöresel tatların önemini vurgulamak

Tekst 5

Tırnak makası yalnızca 147 yıl önce icat edildi. Peki daha önce insanlar ne yapıyordu?

Tırnak makasının tırnaklarımızın ucundaki keratin çıkıntılarına bir timsahın çene basıncı kadar basınç uyguladığını biliyor muydunuz?

En yakın kuzenlerimiz şempanzeler de dahil memeli kuzenlerimiz tırnaklarını kesecek bir alete ihtiyaç duymazken biz neden kendimize bunu yaparız? Onlar yaşam biçimleri sayesinde uzayan tırnak sorununun üstesinden gelebilirler: Koşarlar, kovalarlar, parçalarlar... Pençelerini sert yüzeylerde kullandıkça tırnaklarını törpülemiş olurlar. Bazı hayvanlar ise tırnaklarını ağaç gövdelerine sürterek kısaltırlar. Bu davranış özellikle kedigillerde görülür.

Ne var ki hayvanlar aleminin tembel patatesleri olarak tanımlanabilecek olan biz insanlar günlük yaşantımızdaki her şeyi aletler yardımıyla yaparız: çatallar, bıçaklar, çoraplar, ayakkabılar ve otomobiller. Bu yüzden tırnaklarımız sert yüzeylere çok daha az temas eder ve bu nedenle tırnak makası gibi dış aletlere ihtiyaç duyarız.

Ama insanlık tarihinde her zaman tırnak makası yoktu: bundan sadece 147 yıl önce 1875 yılında ilk kez kullanılmaya başlandı. Ondan öncesinde insanlar tırnaklarını bıçaklar kullanarak ve daha öncesinde de taş aletler kullanarak kesip törpülüyorlardı.

Tırnak Makasını kim icat etti?

Tırnak makası mucidinin bilinmemesine rağmen, alet ilk olarak 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıktı. İlk versiyonlar fazla kilolu cımbız gibi görünüyordu ve sıkarak kullanılıyordu ve tasarım o zamandan beri pek değişmedi. 1881 yılında bir patent cihazın tasarımını sağlamlaştırdı. Bu patentte tarif edilen tırnak makası eldivenleri iliklemek için de kullanılmıştır. Bu erken tırnak makaslarını üretmek pahalıydı, bu yüzden cihaz ticari olarak başarılı olamadı. 1940'larda Amerikalı tasarımcı William E. Bassett daha ucuz, kullanımı kolay bir versiyon yaptı. Bassett'in tasarımındaki bir yenilik, tırnak makası kolunun katlanırken bir tarafa kaymasını önleyen iki küçük darbeydi.

Bron: <https://halktv.com.tr/yasam/tirnakmakasi>

1p 16 Wat is volgens de tekst de reden dat de mens nagelknippers is gaan gebruiken?

- A De mens heeft behoefte aan gereedschap.
- B De mens is minder beweeglijk geworden.
- C Het kon ook voor andere dingen gebruikt worden.
- D Het was makkelijker verkrijgbaar.

1p 17 Op welke manier knipte de mens **allereerst** zijn nagels volgens de tekst?

- 1p 18 Waarom was de eerste versie van de nagelknipper **geen** succes volgens de tekst?
- A De productie ervan was te duur.
 - B Er was weinig behoefte aan.
 - C Het was te groot voor zijn formaat.
 - D Het werd voor andere doeleinden gebruikt.

Tekst 6

İnsanlık Tarihi Kadar Eski Olan Sanatın Oluşumunu Hiç Merak Ettiniz Mi?

Sanat; bir duygu, tasarı, güzellik vb.'nin anlatımında kullanılan yöntemlerin tamamı ve bu anlatım sonucunda ortaya çıkan üstün yaratıcılıktır. Sanat genel anlamıyla hayal gücü ve düşüncenin yaratıcılığıdır. Sanat hep aynı şekilde sürüp giden yaşamı farklı şekilde anlatma eylemidir. İnsanların doğa ve hayat karşısında duygu, düşünce ve isteklerini çizgi, renk ve ses söz gibi araçlarla anlatmasıdır.

Neredeyse insanlık kadar eski olan sanatın oluşumunu hiç merak ettiniz mi?

İnsanlık, topluluk içinde yaşamaya, imece usulüyle (işlerin birlikte, yardımlaşarak yapılması) birlikte iş yapmaya başladığı anda insanlık tarihi hızlı bir şekilde değişmiştir. Bu başlangıç insanlarla alakalı her şeyin aynı zamanda sanatın da başlangıcıdır.

Daha 'neanderthal' çağından beri insanlar, çizgiler ve oymalarla nesnelerin benzerini yapmayı denediler. Ama bu işin üstesinden gelmek için beyinleri daha az gelişmişti, elleri de yeteri kadar becerikli değildi. Bu, özellikle ellerinin altında bulunan kabataslak aletlerle daha güçtü.

Bazı kaya ve taşların girintili ve çıkıntılı kenar çizgileri, tarih öncesi sanatçılara, hayvanların silüetlerini anımsatıyordu. Bunları, yontarak ve boyayarak bu benzerliği daha güçlendirmeye çalışıyorlardı. Daha sonra insan silüetlerini, yaşamlarındaki olayları anlatan kompozisyonları mağara duvarlarına çizmeye başlıyorlardı. Bazen de bu şematik desenleri madeni renklerle canlandırıyorlardı. Bu kompozisyonlar, yabanıl hayvanları, av sahnelerini, kısaca insanın yaşamında karşılaştığı ve belleğinde kalan her şeyi çok gerçekçi bir biçimde tarif ediyordu.

Yapıtların konusu gibi biçimleri de toplumsal yaşam tarafından koşullandırılıyordu. Bir başka deyişle tablolar doğal çevrelerinin insan tarafından ne ölçüde kavranıldığını yansıtıyordu. Demek ki sanat böylece, başlangıcından beri, çevredeki sahnelerin özel bir biçimde 21 yapılmasından başka bir şey olmadı. İlkel topluluk düzeni tam açılıp gelişme çağındayken, insan nesnelerin ve doğa olaylarının vb. dış özelliklerini az çok doğru biçimde betimlemek yeteneğine ulaşmıştı. Ama bilgilerinin hepsi

yüzeyseldi; henüz insan nesnelerin derin anlamını, birbiriyle bağlantılarını, karşılıklı etkilerini anlayamıyordu.

Bron: <https://rizomdergi.com>

- 1p **19** In de tekst worden drie redenen genoemd waarom de 'neanderthalers' niet voldoende hun omgeving konden nabootsen in kunst. Schrijf twee van deze redenen op.
- 2p **20** Zijn de onderstaande beweringen juist of onjuist volgens de tekst?
Noteer juist of onjuist achter elk nummer.
Kunst
1. is creativiteit van gedachten.
 2. is na de neanderthalers ontstaan.
 3. is een andere vorm geven aan het leven.
 4. is het nabootsen wat men om zich heen ziet.
- 1p **21** Aşağıdakilerden hangisi ikinci paragraftaki boşluk **21** için uygundur?
- A** bağlantısının
B benzerinin
C tablosunun
D zıttının